

Pedeset godišta *Života* — *Obnovljenog života*¹

Rudolf BRAJIČIĆ

Sažetak

Pisac daje uvid u postanak i razvoj časopisa »Život« — »Obnovljeni život« tijekom pedeset godišta njegova izlaženja. Ukazuje na idejna usmjerenja, činjenična ostvarenja te, kao dugodišnji urednik časopisa, daje perspektivu časopisa.

Uvod

Zadaća mi je da prigodom 50–obljetnice časopisa *Života* — *Obnovljenog života* dadnem uvid u njegov postanak i razvoj tijekom tih 50 godina njegova izlaženja, da upozorim na njegova usmjerenja i ostvarenja, da spomenem barem neke ljude koji su u nj ulagali sa srcem svoje umne i duhovne snage, a sve to da učinim sažeto, bez štete za ono bitno, pri čemu će mnogo toga, za moje oči manje bitno, ostati mirno počivati u prošlosti, dok ga drugi, možda drugom zgodom, ne otmu zaboravu.

Život našega pedesetgodišnjaka je prelomljen u dvije pole. Prvih 25 godina teče od 1919./20. do komunističke ere u hrvatskoj pod naslovom *Život* a drugi dio od g. 1971. do danas pod naslovom *Obnovljeni život*.

Prvi dio: *Život*

Rođenje *Života*, koje se zbilo u Sarajevu šk. g. 1919./20., da već iduće šk. g. započne izlaziti u Zagrebu, vodi nas prvim desetljećima ovoga našeg nemirnog stoljeća, u kojima su u nas nikle veoma ugledne revije: Mahničeva *Hrvatska straža*, *Bogoslovska smotra* (1910.), franjevačka *Nova revija* (1922.), dominikanski *Duhovni život* (1929.). *Život*, dakle, sa spomenutim revijama pripada počecima novoskolastičkoga, teološkoga, asketskoga te općenito religioznoga dubljeg prosvjećivanja našega hrvatskoga novijeg podneblja. Javlja se u povijesnom trenutku kada se i u nas već odavno bio javio, u kontekstu sa Zapadom, znanstveni mentalitet sa svojom tada dogmom da vjera i znanost ne idu skupa. Tada su nas bili počeli zapljuskivati

1 Predavanje održano 3. prosinca, 1994. u Zagrebu na svečanoj akademiji prigodom 75. obljetnice i 50 godišta kontinuiranog izlaženja *Života* — *Obnovljenog života*

valovi modernističke krize u Bibliji, koja je izazvala potrebu radikalnoga bacanja naglasaka na spekulativnu tradiciju dogme i potrebu oživljavanja skolastičke filozofije. Jednom riječju, vrijeme je sve vjerne zvalo na obranu vjere, dakle, na apologetiku, i s istim obrambenim intenzitetom na zaštitu moralnih zasada zasnivanih na vjerskim načelima. I na tom se započelo raditi s uvjerenjem ničim pokolebanim, da se prikladnom obranom vjere, njezinim tumačenjem, dokazivanjem i produbljivanjem može mnogo učiniti, ipak daleko od naivnosti, da se tim dade sve postići.

U to i takvo vrijeme o. *Miroslav Vanino* uz podršku svoje redovničke subraće kao profesor na Visokoj bogoslovnoj školi u Sarajevu, a u ime sarajevskog Katoličkog sjemeništa, zabrinut za budućnost hrvatske mladeži odgajane u scijentističkom, tada protuvjerskom, duhu, daje se na izdavanje novog časopisa, jer je, kako piše u 2. broju 1921., na temelju naređenja iz Beograda o školstvu »škola poslala posve bezvjerskim putem« (str. 78.). Odmah pak u prvom članku nastupnog broja 1919. pod naslovom *Prirodoslovci i kršćanstvo* izrađenom na osnovi knjige Josepha Donata, S.I. *Die Freiheit der Wissenschaft*, Innsbruck 1910., *Život* otkriva svoj apolegetski duh, koji će ga dobrim dijelom obilježavati i u budućnosti. Članak započinje ovako: »Danas je mnogima kao dogma, da se eksaktne znanosti, a napose prirodoslovje, ne mogu da slože s kršćanstvom (...). Ta se pjesma ponavlja u nebrojenim varijacijama, pa ćeš modernog čovjeka iznenaditi tvrdnjom da baš nije tako. I doista nije tako...«

Što se tiče izrade članaka, urednik moli da budu kratki, sažeti i jezgroviti, no uvijek o ozbiljnoj temi kao što su teme: Biblijska kozmogonija u svjetlu znanosti; Harmonija prvog poglavlja Biblije; Sveto pismo, crkveni oci i oficijelna Crkva o braku; Položaj čovjeka u svemiru; Umijeće molitve; Papinstvo; Antiklerikalizam; Pisma mladiću na raskršću (filozofska razmišljanja); Prirodoslovne znanosti i naziranje na svijet; Transformizam, itd. To su uglavnom teme prvoga godišta. Znanstvenom mentalitetu, koji već dugo vlada Europom, *Život* želi mladim naraštajima predstaviti kršćanstvo u odnosu prema rezultatima modernih znanosti, izravno ili neizravno odgovoriti na poteškoće protiv vjere dizane u ime znanosti, ne zaboravljajući preambulno utemeljenje vjere.

Rezultati prvoga godišta su poticajni. *Život* ide u Zagreb u 430 primjeraka, u Split u 213, u Sarajevo 190, u Osijek 123, u Gospić 108, u Sinj 46, u Požegu 45, u Varaždin 40, u Dubrovnik 36, u Mostar 24, u Vinkovce 21, u Supetar 20, u Prag 20, u Ljubljani 19, u Beč 12, itd., u svemu oko 1.500 primjeraka. Taj se broj ušćuvao do danas. Kad se uzme u obzir da je u ono vrijeme bio manji broj polaznika srednjih i visokih učilišta nego danas, taj nas broj iznenađuje.

Život uz članke objelodanjuje i osvrte na knjige. Prigodom izlaska iz tiska Zimmermannove knjige *Kant i neoskolastika* piše: »Ovo djelo najvrsnijeg našeg poznavaoa Kantove filozofije je pravi događaj u našoj fi-

lozofskoj knjizi, itd.« (5/1921./29). *Život*, dakle, člancima upozoruje svoje čitatelje o filozofskim, vjerskim, moralnim pitanjima a recenzijama knjigâ otvara im vrata u dalje, opširnije i temeljitije razmišljanje o naznačenim pitanjima.

Ovdje u prvom godištu imamo, čini mi se, kao u klici zacrtano, skicirano, shematizirano sve ostale godine njegova izlaženja. To će urednici dalje razvijati, dakako u svojim varijantama i prema svojim viđenjima. Već drugi urednik *Ante Alfrević*, unatoč želji čitatelja za još više apologetskih tema, odlučuje se i za pozitivno prikazivanje katoličke istine i katoličkog života, držeći da je i to također apologija, i to najbolja. Vidi se koliko je čitateljstvo onoga doba bilo pod udarcima napadaja na vjeru. Spomenuti urednik uvodi rubriku *Fiat lux*, koja će biti sve do 1937. apologetski svjetionik za naše konkretne prilike u književnosti, društvenim pokretima i različitim kritičnim pojavama u javnom životu kao i u nastupima nekih pojedinaca. Otvara i rubriku *Hrvatska bibliografija*, u kojoj donosi sve novosti na tržištu tiskarske knjige, katkada više od sto naslova, svrstavajući ih u tri skupine: dobre, dvojbene, loše. To je *Životu* dalo povezanost sa životom konkretnoga časa u našem stvarnom ambijentu i otvaralo put za suvremena filozofska i teološka raspravljanja.

Godine 1930. uređivanje časopisa preuzima *Karlo Grimm*. S priložima se javljaju *Ivan Kozelj* i *Stjepan Poglajen*. Časopis poprima više psihološko i filozofsko te naglašeno sociološko lice kritički okrenuto prema boljševičkoj Rusiji. Uz solidne filozofske članke *Franca Šanca*, kraće priloge iz patristike *Ivana Petra Bocka* te radove *Josipa Badalića*, nailazimo na vrlo vrijedne članke autora neiskusovaca *Vilima Keilbacha*, *Drage Čepulića* i još njih dvadesetak. Poslije će pridolaziti *Ivan Merz*, *Dušan Žanko*, *Ivan Oršolić*, *Andrija Spiletak*, *Lovro Katić*, *Mirko Cerovac*, *Marica Stanković*, *Đurdica Vuković*, *Petar Grgec*, *Feliks Nedjelski*, isusovci *Stjepan Sakač*, *Jakov Gemmel* i drugi.

U raznolikim svojim rubrikama *Život* postaje svojevrsno ogledalo duhovnoga, kulturnoga i društvenoga života Hrvatske s težnjom »izgradnje pojedinačne ličnosti i rješavanja socijalnih pitanja«, kako se g. 1933. izražava urednik *Karlo Grimm* (str. 145.).

Godine 1937. uredništvo preuzima *Stjepan Poglajen* i nastavlja u istom duhu s naglašenom socijalnom problematikom »za izgradnju Krista u srcima, u domovima i u društvenom poretku Hrvatske«, posebno se osvrćući na komunizam i Hitlerov nacionalsocijalizam. Dolazi i do zapljene br. 9–10 g. 1938. od Državnog tužiteljstva zbog članka *Dokumenti govore*. Riječ je bila o dokumentima koji su kompromitirali Hitlera.

Do g. 1945. kada *Život* prestaje izlaziti, još su se izmijenili urednici *Ivan Kozelj* (1940.–43.) i *Franjo Krautzer* (1944.–45.). Uz starije suradnike počinju se javljati i novi, mlađi, još studenti teologije, *Predrag Belić*, *Dinko Mravak*, *Ante Katalinić*, *Mihael Škvorc* i još pokoji, ali s uspostavom ko-

munističke Jugoslavije sve prestaje. Generaciju spomenutih mladih suradnika Providnost je odredila da ga obnove u svoje vrijeme.

Nije ovo čas da se valorizira ova prva polovica izlaženja *Života–Obnovljenog života*. Ipak ću navesti nekoliko primjedbi:

Revija postupno dozrijeva, postaje sve stručnijom. Mnogo je tome pridonijelo osnivanje Filozofskog instituta g. 1937. na Jordanovcu u Zagrebu. Njegovi profesori bili su urednici i revni suradnici. Iako je revija bila otvorena u nastupu, izravna i oštra u osudi negativnih pojava, nije dolazilo ni do kakvih polemika, koje su se u to vrijeme po našim časopisima znale vodite dugo i žestoko. Teme su pretežno filozofske, povijesne, duhovne, a tek potkraj teološke. Možda stoga što se teološke teme u to doba općenito malo pretaču u životne tokove. Ako se apologetske sveto-pisamske teme ne uzmu u obzir, Sveto pismo jedva je prisutno. Dokumenti Svete stolice, osobito o socijalnim pitanjima, budno se prate već radi Katoličke akcije u nas.

Koliko je *Život* bio smješten u život? Neka o tom nešto kažu ove tri činjenice :

Hrvatska se g. 1941. našla pred naletom Hitlerova nacionalsocijalizma. O. Stjepan Poglajen, kao bivši urednik *Života*, mora bježati i skrivati se.

Hrvatska se g. 1945. našla u komunističkoj Jugoslaviji. O. Karlo Grimm, kao bivši urednik *Života*, očekuje svaki čas »pozivnicu za razgovor«.

Hrvatska se Crkva g. 1965. našla pred koncilskom reformom. Da je naša Crkva tu reformu, po našem mišljenju dočekala u zreloj otvorenosti, zasigurno su pridonijeli i čitatelji staroga *Života*, i to poradi njezoga crkvenoga mentaliteta.

Drugi dio: Obnovljeni život

Godina 1971. je godina rođenja *Obnovljenog života* kao časopisa Filozofsko–teološkog instituta. Koncil koji nam je rastvorio dušu i napunio je novim vidicima za Božji svijet, za nama je tada već sedam godina. Koncilska obnova naše Crkve je poprimila crtu općenitosti: tu je liturgijska, sveto-pisamska, teološka, pastoralna, ekumenska obnova s otvaranjem svijetu s pomoću dijaloga s marksističkim ateizmom. Pojavile su se i katoličke revije. Primjerice, *Crkva u svijetu*, Split (1966.), *Svesci* (1967.), *Bogoslovska smotra* ponovno izlazi već osam godina (1963.). Komunistička vlast pri završetku Koncila počinje izdavati *Praxis* (1964.). Ledena santa komunizma, čini se, da se počinje na sebi svojstven način u svojoj rigidnosti otapati: U čemu je Marx gledao rješnje, za nas može biti problem, jedna je od praksističkih parola. U Poljskoj Kolakovski i Schaff traže reviziju

marksizma, a u Češkoj Mahovec njegov »aggiornamento«. Lukacseva teza o ulozi specifičnoga čovjekova momenta u totalitetu historijskoga kretanja počinje u marksizmu destruktivno djelovati. Teolozi pak nisu više kabinetski ljudi. Oni se osobno zauzimaju u događajima u svijetu i u Crkvi, zovu na akciju, apeliraju, postaju proroci zajednice i njezini pokretači. Teologija postaje hermeneutika povijesnoga zbivanja, tj. otkrivanje smisla našega povijesnoga časa u svjetlu Objave.

U tu plimu novoga povijesnoga mora otisnuo se i *Obnovljeni život*. Pokrenuli su ga ljudi s Filozosko–teološkog instituta na Jordanovcu, apostolski željni da u aktualno zbivanje u svojoj domovini, u tako povlaštenom povijesnom času, unesu svoj prinos prema svojim snagama i sposobnostima. Teret uređivanja u prvih deset godina preuzeo je na se o. Rudolf Koprak s lektorom prof. Mirkom Cerovcem, a pod vodstvom autora ovoga referata. Poslije je niz godina urednik o. Vatroslav Halambek pod vodstvom o. Franje Pšeničnjaka, potom Tonči Trstenjak s Josipom Rožmarićem i sada dobro nam poznat aktualni urednik, Ivan Koprak.

Program, koji je časopis g. 1971. uzeo, gledano danas, veoma je ambiciozan, barem što se tiče njegova opsega: »Časopis će svojim čitateljima«, stoji napisano u prvom uvodniku, »pomagati da se snalaze u današnjim pitanjima vjere, gajit će u njima težnju da se u duhu Koncila što bolje uklope u naše konkretno društvo, razvijat će u njima smisao za dijalog s marksistima, upozoravat će ih na probleme naših obitelji, činiti osjetljivima za pitanja mladeži, pružati im duhovnu hranu na svetopisamskim i dogmatskim temeljima, olakšavati im rješavanje moralnih pitanja u duhu kršćanskog morala(...), upoznavati ih s religioznom psihologijom, donositi pred njih dobra i nekršćanskih filozofa i religioznih sistema, sokoliti ih na ekumenizam, poticati ih na rad za Božje kraljevstvo saopćenjima o konkretnim apostolatima u nas u obiteljima, među inteligencijom, po sjemeništima, u vanjskim misijama(...), uvoditi ih u religioznu literaturu koja u nas izlazi i religiozno im vrednovati profanu literaturu kao i ostale oblike profane umjetnosti« (1971., br. 1).

Nije nam bila nakana taj, gotovo enciklopedijski, program, izvoditi na temelju utvrđenih tema i unaprijed utvrđenih rubrika, a niti smo za to imali dovoljno snaga i vremena, zato smo izabrali metodu egzistencijalne inspiracije, ako je smijem tako nazvati, tj. pisali smo ono što je pojedinac u danom času u svom interesnom i doživljajnom ambijentu u dodiru sa zbivanjem u svijetu i u Crkvi, bilo na teoretskom bilo na praktičnom pastoralnom polju, doživljavao. Htjeli smo djelovati više kao svjedoci, a manje kao teoretičari, htjeli smo biti više kao oni koji su egzistencijalno zahvaćeni problemom o kojem pišu. Time je spektar tematike bio smanjen, ali živli, naš i realan, pa ukoliko je doprinos revije za religiozni život u nas skroman, utoliko je više specifičan.

Što smo od toga plana, a možemo reći, i tom metodom, ostvarili? Najbolje se i ukratko na to pitanje može odgovoriti, ako spomenemo što smo učinili u odnosu prema marksizmu i u odnosu prema Crkvi, jer je u te dvije stvarnosti, ipak, bio smješten sav naš maloprije predočeni program.

Gospodin dr. Fjodor Cicak, profesor emeritus političkih nauka na sveučilištu Indiana u SAD, koji je ovoga ljeta bio u pohodu domovini, u razgovoru o padu komunizma rekao je da sada zbilja vjeruje u Providnost, jer nitko u svijetu nije predvidio njegov tako brzi pad. Svi smo mi živjeli u Churchillovoj prognozi koja je komunističkom fenomenu dala oko 300 godina života. I mi, vođeni tom Churchillovom procjenom, uključili smo se u to polagano rastakanje komunizma u normalnom povijesnom ritmu. U tu smo svrhu pomagali našim čitateljima kako da se brane od ateističkih i antihumanih marksističkih elemenata. Podvrgli smo kritici marksističku interpretaciju religije u nekim priručnicima za osnovnu školu. Usput spominjemo da je to sustavno učinila samo naša revija. Izvorni članci o kantiizmu imali su svrhu oslabiti opće uvjerenje marksista da je poslije Kanta Božja opstojnost teoretski nedokaziva. U časopisu se raspravljalo o konačnosti–beskonačnosti svemira prema ruskim boljševičkim filozofima. Poslije dijaloga Bošnjak–Škvorc više nije bilo dijaloga. U *Obnovljenom životu* smo pravili fiktivne dijaloge s knjigama i člancima marksističkih autora. Posebno treba upozoriti na članke o *Tome Vereša*, dominikanca, o Marxu i marksizmu, pisane u dijaloškom duhu kao što je pisana i njegova knjiga *Filozofsko–teološki dijalog s Marxom*. Ponešto smo poprimali marksističke pojmove u svoja teološka viđenja. Tako je marksistički *Praxis* našao odjeka u naslovu naše biblioteke *Theosis*. Pomalo smo ih uvjerali da su i marksisti–ateisti vjernici kao i mi, ali sa suprotnim *credom*. Osvjetljivali smo povremeno sociologiju religije na zamjernoj znanstvenoj visini iz pera *Željka Mardešića*, itd.

Mislim da se na osnovi izloženoga može nazreti ono skromno što smo kao razarujuće umetali u spomenuti povijesni proces odumiranja marksizma, kojemu se kratkovidno dalo povijesni raspon od oko 300 godina. Glede zbivanja u Crkvi nastojali smo pratiti novosti u telogiji, napose u kristologiji i mariologiji, nove naglaske u kršćanskim misterijima, koji su nastojali oko njihovog boljeg utjelovljenja u današnji svijet. O *Albin Škrinjar*, kojemu se pridružio o. *Celestin Tomić*, konventualac, razvijali su svetopisamske teme. Ako o. Škrinjar i nije toliko razrađivao svetopisamske sadržaje, njegova je stručnost bila upozorenje da se olako bez valjanih obrazloženja, ne iznose nove svetopisamske teze. Mnogobrojnim člancima iz morala i kršćanskoga života o. *Ivan Fuček* otvarao je vrata, osobito mlađoj generaciji, kristološki i pneumatološki inspirativnim poticajima za življenje u istinskim ljudskih vrijednosti. U novijim godištimama osjeća se priliv religiozno–filozofske tematike, sociologije, bioetike i morala, filozofije, psihologije, dogme, Svetog pisma. Uz sve te nabrojene sklopove tiska-

ni su i radovi ostalih suradnika, koje bih najradije nabrojio sve, ali zbog ograničenosti prostora spomenut ću samo neke: braću *Weissgerber*, braću *Belić*, *Mihaly Szentmartonija*, *Vladimira Merčepa*, *Živana Bezića*, i druge. Reviju je mnogo oživljavao svojim oštroumnim i zapaženim osvrtima *Ivan Sečkar (Filipović)*.

Obnovljeni život je objavio radove s dvadeset i tri *Obiteljske ljetne škole*, održanih većinom pod vodstvom o. Jure Bosančića. Pravi mali eldorado od 23 sveska problema i kršćanskoga života današnjih obitelji. Također je objavio i nekoliko simpozija koje je organizirao i vodio Filozofsko–teološki institut: O Albertu Velikom (1981.), koji je pokrenuo i vodio o. Tomo Vereš; o Teilhardu de Chardinu (1982.); o ljudskim pravima (1983.); o smislu čovjekova života (1984.); o Karlu Rahneru (1985.); o religioznom indiferentizmu (1986.) i nekoliko tema sa simpozija o Ruđeru Boškoviću (1987.); o mladima (1990.).

Uz *Obnovljeni život* niklo je osam biblioteka: *Mala biblioteka »Obnovljenog života«* (25), *Velika biblioteka »Obnovljenog života«* (3), *Biblioteka Theosis* (10), *Biblioteka Filozofski niz* (6), *Biblioteka Ignatiana* (7), *Biblioteka radost i nada* (9), *Biblioteka bioetika* (4). U krilu *Obnovljenog života* spremljeno je i izdano i svih sedam svezaka *Komentara* koncilskih dokumenata, više od 2.800 stranica teksta velikoga formata. U svemu izdana je 71 knjiga. Biblioteke su shvaćene kao daljnja razradnja duha i misli, stavova i usmjerenja *Obnovljenoga života*.

Sav se taj rad odvijao pod poticajnim vodstvom Filozofsko–teološkog instituta, koji se u posljednjih 25 godina razvio u *Centar teoloških studija* afiliran *Gregorijani* (od 1981.) i u samostalni *Filozofski fakultet*. Na *Filozofskom fakultetu* uz studij filozofije postoji i paralelni studij religiozne kulture. Usput spominjemo da *Obnovljeni život* nosi podnaslov »Časopis za religioznu kulturu«.

Na kraju zahvaljujemo svima koji su bilo pismenim priložima, bilo uređivanjem i dotjerivanjem tekstova za tisak, bilo tiskanjem, otpremom i širenjem, bilo novčanom pomoći pridonosili normalnom izlaženju časopisa, a napose onima koje nisam spomenuo, a među njih zasigurno pripadaju oni studenti, čijim je poletom bilo poneseno i nošeno *Gospino ognjište*, poslije preoblikovano u *Obnovljeni život*.

Sa zahvalnošću i još uvijek sa žalošću spominjemo se naših pokojnih suradnika. Spominjem samo neke iz novijega vremena: braću *Weissgerber* koji kao da su se složili da nas sva tri prerano ostave, *Jurja Jurjevića*, tog skromnog čovjeka, književnika i pjesnika, *Marijana Gajšaka*, akademskog kipara, *Ivana Kozelja*, *Albina Škrinjara*, biskupa *Miju Škvorca*, *Mirka Cetrovca*, *Sibu Zaninovića* i ostale. Neka im Bog bude *merces magna nimis*, obilata plaća.

Treći dio: Pogled u budućnost

Tako smo radili i djelovali proteklih 50 godina izlaženja naše revije. Kakve planove imamo za budućnost? O tome treba razmisliti uredničko vijeće. Ovdje bih iznio samo jednu sugestiju.

Ne gubiti vrijeme s analizama duhovne situacije u kojoj svijet živi općenito na Zapadu, kojemu se primičemo, a to je današnji demokratski kapitalizam sa svim onim što taj izraz u sebi nosi: subjektivizam, autonomiju savjesti, racionalizam, neograničenu slobodu (neoliberalizam), apel na pluralizam i toleranciju, neograničen napredak, tehniku koja se mnogo ne brine za etička načela, slobodno tržište, privatizaciju religije, nestanak patrijarhalne obitelji, pad rađanja djece, ukratko laicističku državu temeljenu na humanosti zatvorenooga tipa, samoj sebi dostatnoj.

Taj je duh Zapada dobro već izvagan na svim mogućim vagama: filozofskoj, teološkoj, psihološkoj, gospodarskoj, socijalnoj, političkoj, itd. Samo je riječ o tome da o tim dimenzijama današnjega društva, o tom njegovu stanju čitatelje obavještavamo, da im pružamo već gotovu dijagnozu sadašnjeg povijesnog zbivanja, da znaju gdje i u čemu zapravo žive, da ne budu naivni, da svoje vrijeme ne »prospavaju«. Dok su ljudi, živeći u komunizmu, dobro znali o čemu je zapravo riječ, u demokratskom kapitalizmu mnogo ljudi to ne zna, jer u njemu nije riječ samo o zgrtanju kapitala nego i o određenom svjetonazoru pod kojim se taj kapital zgrće, a o kojemu se mnogo ne govori. Demokratski kapitalizam pod tim vidom ima ulogu anđela svjetla a taj mnoštvu nije po sebi prepoznatljiv. Informacija o duhu današnjega svijeta neizbježno je potrebna.

No, još više od tog obavještavanja potrebno je određivanje zauzimanja kršćanskoga, a to znači otvorenog ljudskog stava, prema današnjem laiciziranom društvu. Berdjajev, pošto je ustanovio da je demokracija pokopala samu sebe, zove na uspostavljanje teokracije kao novog srednjovjekovlja. Karl Rahner misli da se treba zadovoljiti životom u getu i orijentirati se prema mistici. Koncil je mislio da se Crkva okrijepljena *aggiornamentom* može uhvatiti u koštac s modernim svijetom u cjelini. Neki teolog, utvrdivši da je vrijeme postmoderne prošlo, misli da se vraća vrijeme starog Aristotela, misli, dakle, restauratorski. Norbert Greinacher upozoruje da pred nama stoji rasklopljeno zlatno doba univerzalizma Crkve, posljednje faze jeruzalemskog koncila. Iz nabrojenoga se vidi kako se razni duhovi kao razbuđeni apostoli nastoje uklopiti u današnji povijesni čas.

U ovom trenutku oslonio bih se na onaj temeljni evandeoski stav koji vrijedi za sva vremena, a to je stav »malog stada« i »evadeoskog kvasca«. Mi vjernici nismo više cijelo društvo, malo smo stado, ali koje se ne boji stojeći pred svojom povijesnom zadaćom. Mi smo vjernici samo veći ili manji dio društva, ali koji kao kvasac preoblikuje aktualno povijesno tijesto.

U dodiru s tim tijestom, takvim kakvo je ono danas, treba izgrađivati u prvom redu kršćansku duhovnost ili duhovnu kulturu. Prema Karlu Rahneru ta bi duhovnost trebala danas, a sve više u budućnosti, nositi ove crte: ona mora biti crkvena, s težnjom raznovrsnosti metoda za crpljenje sadržaja iz vrela Objave, mora biti pitanje osobne odgovornosti i slobodnog samoopredjeljenja kao i zajedničkog iskustva Boga, te, konačno, svjetovni vjernik morat će nositi Crkvu u javnom životu a ne obratno.

Za filozofsko i teološko dozrijevanje toga tijesta čini mi se važnim upozoriti na ovo: Budući da je danas naglasak na subjektivnom svijesnom životu i na slobodnom autonomnom odlučivanju, i opet, dakle, na subjektivnom elementu, filozofska i teološka razmišljanja trebala bi se više osvrnuta na *bîti* kao *logosu* nego na *bîti* kao *to on*, više se odnositi na ontologosnu strukturu čovjeka nego na njegovu ontološku strukturu, više na fenomen njegove unutarnje svijesti o sveukupnoj stvarnosti kao njegova temeljnog čina spoznaje nazočna u svim njegovim spoznajama, dakle, na transcendentalnost njegova svijesnog života nego na njegove antropološke fizičke materijalno–duhovne sastojke, jednom riječju, više na njegovu povijesnost, i to kako se ona danas ostvaruje, nego na njegov hilemorfistički statički sustav, koji se, dakako, ne smije zanemariti. Razmišljanjem čovjekove povijesnosti u današnjim njegovim zbivanjima automatski se dolazi u neposredan dodir sa svim oblicima u kojim se on povijesno razvija, od kulture i svih njezinih oblika općenito do dominantnog današnjeg povijesnog zbivanja u tehnici i u svemu onomu što je s njom u vezi. Potreban je, dakle, prijelaz s ontoloških načela na transcendentalno promatranje čovjeka u njegovim psihičkim povijesnim činima. Primjer za to mogu biti neki članci u prošlogodišnjim brojevima *Obnovljenoga života*. Time automatski središnja tema našega pisanja postaje ne filozofija *bîti*, ne teologija u kategoriji *bîti*, čak ni Sveto pismo nego čovjek, čovjek i opet čovjek, taj tvorac povijesti u svim njezinim dimenzijama i profilima, kome je konačno i upravljena Objava i Sveto pismo da njima rasvjetljuje, ispituje, i prosuđuje svoje povijesne staze.

THE FIFTY ANNUAL FILE OF THE MAGAZINE

»ŽIVOT - OBNOVLJENI ŽIVOT«

Rudolf Brajičić

Summary

The writer gives the insight in the beginnings and the development of the magazine »Život« — »Obnovljeni život« during the fifty years of its existence. He points out to the ideological trends, factual realizations and, as the long-time editor of the magazine, he gives us the vision of its prospects.

